

תוכן עניינים

3..... פתח דבר

פתיחה – סקירה כללית על מעלותיו של הבוטח בה'

17..... הדבר החשוב ביותר

18..... הביטחון – ביטול

19..... כעבד הבוטח באדונו

20..... בידי מי אתה נמסר?

21..... שני ערוצי השגחה

22..... פסוקי הביטחון בה' לברו

24..... לא לביטחון עצמי

26..... לא לביטחון על ממונו

28..... תועלת בקשרים חברתיים

32..... ביטחון – מדד להיסמכות

34..... תועלת מחשבה רגועה

35..... מעלת הבוטח על בעל הכימא בעשרה דברים

51..... התועלת בשימוש בממון כראוי וללא מרדות

54..... התועלת בדיעה שהממון פיקדון

57..... תועלת ברוגע מטרדות העולם

58..... תועלת במנוחה ממסעות

60..... המסעות בהשגחה פרטית

61..... נסתיימה עבודת הבוררים

63..... תועלת במציאת עבודה מתאימה

- 64.....תועלת בקבלת מציאות עם קושי
- 65.....מעלת השתיקה
- 67.....תועלת בשמחה בכל מצב
- 69.....פירוט הפרקים הבאים:

פרק א – מזהות הביטחון

- 74.....מנוחת נפש הבוטח
- 75.....ימלא מה שאמר בנדבה וחסד
- 76.....בין ביטחון להפקרות
- 78.....שבת – סוד המנוחה
- 79.....מנוחה אמיתית ושלימה

פרק ב – שבע הסיבות שמפתחות תודעת ביטחון

- 82.....1. מרחם ואוהב
- 84.....2. משגיח ולא מתעלם
- 85.....3. חזק ויכול
- 86.....4. יודע ומכיר בפרטיות
- 87.....5. מנהיג לכל אורך מסלול החיים
- 89.....6. מסור רק בידו
- 90.....7. משפיע טוב ללא התניה
- 91.....ביטחון בכל מצב
- 93.....הביטחון השלם – רק בבורא
- 93.....הפסוקים שמזכירים את תנאי הביטחון
- 96.....לברר ולהכיר

פרק ג – חמש הקדמות לביטחון

- 100.....לבנות 'ציור' מתוקן

102.....	ההקדמה הראשונה - שבע סיבות הביטחון קיימות אצל הבורא
103.....	1. ה' - שורש כל הרחמים
107.....	2. הבורא - מכיר את ברואיו
112.....	3. הבורא - בכוחו ליישם
115.....	4. הבורא משגיח על כל פרט
119.....	5. אנו רק בידי ה'
124.....	6. משפיע טוב ללא התניה
129.....	7. גם הסיבות הטבעיות - רק בידי הבורא
135.....	סיכום שבע הידיעות
136.....	ההקדמה השנייה - ה' רואה את פנימותו של האדם
138.....	לא לשטחיות
	ההקדמה השלישית - ביטחון צריך להיות בה' בלבד
141.....	ללא שיתוף שום גורם מלבדו
142.....	איסור שיתוף
144.....	הצדיק מחזק את הקשר עם ה'
	ההקדמה הרביעית - קיום רצון ה' על ידי הבוטח,
146.....	יגרום לה' לפעול למולוי רצונו
147.....	המריית רצון ה' מביאה לאובדן הביטחון
149.....	ביטחון בה' - לא רק לצדיקים
	ההקדמה החמישית - הסיבה לחובת האדם לעשות השתדלות
151.....	בדרך הטבע
155.....	האמצעים הטבעיים הכרחיים לאדם
157.....	למה שלא נקבל הכול ללא מאמץ?
159.....	הסיבה הראשונה: לבחון את האדם
163.....	הסיבה השנייה: לגרום לאדם שיעריך את הטוב ולא יבעט
165.....	הישות - שורש הקליפה
166.....	הסכנות בעניות

167.....	הכוונה שבהתלבשות במבע.....
169.....	יש דברים שמעבר לתפיסה.....
170.....	חקירה ולימוד חסידות.....
171.....	אפשר לחסוך את ההתמודדויות.....
175.....	הכיצד צדיק ורע לו רשע וטוב לו?.....
175.....	שאלה קדומה של הנביאים.....
177.....	סיבות שונות ונסתרות.....
179.....	ביאור שכלי בעניין צער הצדיקים.....
183.....	ביאור שכלי בעניין שלוות הרשעים.....
186.....	אין להקשות מנברא על בורא.....
188.....	בחירת דרך פרנסה בהתאמה אישית.....
189.....	מציאת השליחות המתאימה.....
191.....	נמייה ומשיכה פנימית.....
191.....	תכונות ומבנה גוף בהתאמה אישית – גם אצל בעלי חיים.....
193.....	הביטחון בה' שימציא לאדם פרנסתו דרך העיסוק המתאים לו.....
194.....	העיסוק הטבעי מתוך כוונה לקיים את רצון ה'.....
195.....	כוונה נכונה מביאה שכר ומחזקת את הביטחון.....

פרק ד – אופן הביטחון הראוי בכל אחד משבעה תחומים

203.....	פירוש שבעת התחומים.....
205.....	ביאור החלק הראשון: העניינים הנצרכים לגוף האדם.....
208.....	חובת ההישמרות מסכנות.....
210.....	חומרת הפגיעה בעצמו.....
215.....	הצלה שלא לפי שורת הדין מנכה מהזכויות.....
217.....	חובה להשתדל, אך אין לבטוח בהשתדלות.....
219.....	השעבוד לסיבה הטבעית של הפרנסה – פסול מכול וכול.....

223.....	גם בענייני הבריאות יש להשתדל אך אין לבטוח בהשתדלות
225.....	ביאור החלק השני: מותרות ורווחה כלכלית
226.....	חיים מתוך רווחה.....
227.....	רק בקלות.....
229.....	ניסיון לאדם שרבים תלויים בו לצורך פרנסתם.....
231.....	הטעות הראשונה – דרכים שאינן כשרות להשגה.....
233.....	הטעות השנייה – לא מבין את מטרת קבלת הכסף.....
236.....	הטעות השלישית – הגעה לזיחחות הלב.....
237.....	ביטחון חזק דווקא במה שאיננו בידינו.....
239.....	מי באמת ראוי לכבוד?.....
241.....	הלהיטות לעושר וכבוד עלולה להרחיק אדם ממילוי חובותיו.....
242.....	הסיבה יכולה להתחלף לטובה יותר.....
244.....	התגובה הנכונה לעיכוב בפרנסה.....
245.....	התגובה הנכונה במקרה שהפרנסה מצומצמת.....
246.....	התגובה הנכונה להגעת הפרנסה בדרך אחרת מזו שציפו לה.....
249.....	ביאור הצמח צדק.....
254.....	ביאור החלק השלישי: היחס לקשרים אנושיים.....
255.....	היחס הנכון לתקופת בדידות.....
260.....	בכל תקופה טמונות מעלות.....
263.....	הנהגה נכונה לבעל משפחה וקשרים חברתיים.....
265.....	היחס הנכון של מקבל העזרה כלפי נותנה.....
270.....	היחס הנכון כאשר מבקשים ממנו עזרה.....
271.....	היחס הנכון כלפי האויבים של האדם.....
274.....	ביאור החלק הרביעי: היחס לחובות ומצוות המוטלות על האדם.....
275.....	בכל פעולת מצווה – שלושה חלקים.....
277.....	ביטחון שאיננו במקומו.....

- במצוות – רצון ה' גלוי ולא משתנה.....279
- הביטחון בה' שיסיר המניעות לקיום בפועל.....283
- ביאור החלק החמישי: היחס למצוות שבין אדם לחברו287
- זיכרון מטרת מצוות אלו מנמרל תלות שלילית.....288
- ביאור החלק השישי: היחס לשכר המצוות.....292
- מדוע לא מפורש בתורה השכר שיגיע בעולם הבא?.....293
- א. מהות הנפש ושכרה אינן בהשגתנו.....295
- ב. דבר שעובר במסורת מדור לדור איננו זקוק לפירוט.....297
- ג. התורה מדברת לפי קטנות האומה.....297
- ד. השכר בעולם הבא תלוי בשתי סיבות.....303
- ה. השכר בעולם הבא על מצוות הנסתרות מעין אדם.....307
- ו. משה מדבר אל האנשים בעולם הזה.....312
- ז. שכר העולם הבא תלוי ברצון ה' בנו, וזה מוזכר בתורה.....313
- ביטחון בשכר – מיסודי האמונה.....315
- ביטחון – בחסדי ה'.....316
- ביאור החלק השביעי: הביטחון בטוב האיין-סופי.....317
- מה ממשיך את השפע הבלתי מוגבל?.....318
- ההנהגה הראויה לקבלת הטובה העצומה.....320
- הקרבה ועמידה בניסיון.....321

פרק ה – שבעה הברדלים בין הבוטח בה' לזולתו

- א. מקבל באהבה ולא מאשים.....327
- ב. בשלווה ובמנוחה ולא בדאגה תמידית.....329
- ג. לא סומך על הסיבות ולא נלחץ כשאינן מביאות תועלת.....331
- ד. מסוגל לתת בנדיבות ולא מרגיש שתמיד חסר לו.....334
- ה. בוחר בדרכים כשרות בלבד.....335

- ו. מתיידד עם כולם ללא פחדים 338
- ז. מתכונן לעולם הבא ולא דוחה את מילוי חובותיו הרוחניות 343
- הקדמה לפרק הבא 348

פרק ו – הטעויות של בעלי המשכונות

- א. לא מתאים למשכן אדונו וכל שכן בוראו 353
- ב. אין לקחת משכון לדבר שאין לו קצבה 355
- ג. אין להעז לדרוש משכון ממי שכבר חייבים לו 357
- ד. שלוש סיבות למשכון בין בני אדם – אינן קיימות ביחסים בינינו לקב"ה 362
- ה. קבלת המשכון מה' לא תביא את האדם למנוחה ורגיעה 363
- ו. אין לקחת משכון ממי שגומל טובות עצומות 365
- ז. אין באפשרותנו לשלם עבור טובות ה' וכל מעשינו הם מכוחו 366
- מה צריכים אותך... 367

פרק ז – מה מחליש ומה מחזק את הביטחון בה'

- מפסדי הביטחון שנתבארו בשערים הקודמים 373
- ככל שהסיבה קרובה יותר – היא חלשה יותר 377
- התפתחות הביטחון בבני המשפחה, והעתקתו מן המשפחה לעצמו 380
- העתקת הביטחון מן הסיבות אל הבורא – סיבת הסיבות 383
- הביטחון בבורא – גם הוא מתפתח בהדרגה 386
- לבחור במלך 389
- סיכום עשר דרגות הביטחון 391

הוספה א

- ביאור כ"ק אדמו"ר מליובאוויטש בנושא הביטחון בה' 395
- "חשוב טוב – יהיה טוב" 395

ביטחון – נשיאת הפכים.....404

הוספה ב

עיון וביאור בדרך אפשר בהגדרת הביטחון האמיתי בה'

אמונה וביטחון – הגדרות בסיסיות408

ההקבלה לדרגות האלוקיות.....409

אמונה וביטחון – לכאורה תנועות סותרות.....410

ביטחון דווקא אחרי האמונה.....411

ביטחון אמיתי – נשיאת הפכים.....412

הביטחון האמיתי – בדרגה השלישית.....414

ביטחון ללא ישות.....416

"להגביה עצמו למעלה מהארץ".....416

יש ביטחון ויש ביטחון.....417

כיצד סומכים בעומק הנשמה?.....418

הקב"ה רוצה טוב וגלוי.....419

גאולה פרטית בטוב הנראה ונגלה.....421

הוספה ג

ביאור מכתב הצמח צדק כיצד מתגברים על "מורד לב".....423

פתיחה

סקירה כללית על מעלותיו של הבוטח בה'

הַשַּׁעַר הַרְבִּיעִי, בְּבִטְחוֹן עַל ה' לְבַדּוֹ יִתְרוֹמַם וַיִּתְהַדָּר אָמַר, בִּיּוֹן שְׂפָר הַקְּדָמָנוּ לְדַבֵּר עַל חֹבֶת קַבְּלַת הַמְּשַׁמַּעַת

— ביאור —

בעולם הדינמי שבו אנו חיים, אנו נדרשים להתמודד עם אתגרים מגוונים בתחומים רבים: פרנסה ובריאות, משפחה וחינוך הילדים וגם בענייני עבודת ה', שליחותנו ותפקידנו בעולם וכדומה. למרבה הצער, התמודדויות אלו מלוות פעמים רבות במתח, דאגה וטרדה, המקשים על האדם ומצערם אותו.

חוסר השקט הפנימי מיותר ואיננו מועיל. הוא אינו מקדם את האדם למימוש תפקידו ושליחותו בעולם. אדרבה, המנוחה והרוגע הם שמביאים את האדם לשלמות אישית ולהצלחה בהתמודדות עם האתגרים השונים.

'שער הביטחון' של רבנו בחיי (בן יוסף בן פקודה) זצ"ל, מגדולי הראשונים, שנכתב לפני קרוב ל-1000 שנים - הוא אחד המקורות הכתובים שעוסק בהרחבה בהסברה שכלית של עניין הביטחון בה!.

שער זה הוא הַשַּׁעַר הַרְבִּיעִי בספר 'חובת הלבבות' (ובשמו המלא: 'תורת חובות הלבבות').

השער מלמד בהרחבה את הדרך שבה על האדם לצעוד כדי להגיע להיות (כנוסח הכותרת לשער זה): בְּבִטְחוֹן עַל ה' לְבַדּוֹ יִתְרוֹמַם וַיִּתְהַדָּר.

לימוד דבריו של רבנו בחיי בשער הביטחון הוא כלי חשוב שבכוחו לסייע לאדם להגיע למנוחה ולרגיעת הנפש מתוך ביטחון בה'.

זהו חיבור מרתק המסביר בהרחבה גדולה מהי החשיבה הנכונה על המציאות, כיצד הביטחון מסייע לאדם, ואיך משלבים בדרך נכונה ובהצלחה את הביטחון בה' במעשה.

1. יש לציין כי ספר זה נכתב במקור בערבית. הנוסח העברי שלפנינו הוא על פי התרגום של הרב יוסף קאפח זצ"ל, שהוא מילולי באופיו ונצמד למילותיו של רבנו בחיי. הנוסח המתורגם מובא להלן בהדגשה ובניקוד, ובתוכו משולב הביאור באותיות הקטנות יותר. אשר לניקוד: ניקוד הפסוקים נעשה על פי המצוי בתנ"ך (אם כי בחיבור המקורי הפסוקים הובאו בדרך כלל בכתיב מלא); ובניקוד דברי רבנו בחיי השתדלנו לנהוג קרוב ככל האפשר למקובל בתקופתו.

העקרונות המוסברים בשער הביטחון, זוכים במהדורה זו להרחבה ולהארה על פי מאמרי החסידות ושיחותיו הקדושות של כ"ק אדמו"ר מליובאוויטש,² ומתוך כך מתחדדים ומאירים באור יקרות.

הדבר החשוב ביותר

אמר רבנו בחיי פותח את דבריו בהקדמתו לשער זה פִּיּוֹן שְׁפָכָר הַקְּדָמָנוּ לְדַבֵּר בְּשַׁעֲרֵי הַקּוּדְמִים שֶׁל הַסֵּפֶר 'חֻבַּת הַלְּבָבוֹת' עַל חֻבַּת קַפְּלַת הַמְּשֻׁמָּעַת לְה' הַחִיבוּר הַשְּׁלֵם בְּנוֹי מַעֲשֵׂה 'שַׁעֲרִים', וְשִׁלּוּשַׁת הַשַּׁעֲרִים הַקּוּדְמִים לְשַׁעַר הַבֵּיטְחוֹן הֵם: הַרְאֵשׁוֹן הוּא שַׁעַר הַיִּיחּוּד, הַעוֹסֵק בְּאַחַדוֹת הַבוּרָא; הַשְּׁנִי הוּא שַׁעַר הַבְּחִינָה, הַעוֹסֵק בְּהַתְּגַלּוֹת הָאֱלוּקִית דְּרַךְ חוֹכְמַת הַבְּרִיאָה; וְהַשְּׁעַר הַשְּׁלִישִׁי הוּא שַׁעַר עֲבוּדַת ה', הַעוֹסֵק בְּחֻבַּת הַיְהוּדִי לְעִבוּד אֵת ה' מִתּוֹךְ קַבְּלַת עוֹל.

אחת הנקודות העיקריות שהמחבר מאריך להסבירה בשער השלישי היא החשיבות במודעות האדם לכל הטוב שה' נותן לו, ותוצאתה - הכרה והרגשה של הודיה והכרת הטוב, רצון להתקרב אליו יתברך, וממילא קבלה עצמית לעשיית רצון הבורא.

2. יש לציין שבמכתבים רבים המליץ הרבי לפונים אליו ללמוד את שער הביטחון ולהתבונן בתכניו, כדי להתגבר על חרדות ופחדים ולהגיע למנוחת הנפש.
 לדוגמה: באגרות קודש כרך ט"ו איגרת ה'תיב, כותב הרבי: "בשאלתו מה זה מנוחת הנפש, אינו מובן מה הוא הספק בדבר, ואם כוונתו באיזה דרך לבוא לזה, הנה בכלל תלוי זה במידת הביטחון ותוקפה, ובפרט על פי תורת הבעש"ט בעניין דהשגחה פרטית. ומהנכון שילמד פעמיים ושלוש שער הביטחון בספר חובת הלבבות".
 באגרות קודש כרך י"ז איגרת ו'רמז: "ידועה העצה היעוצה להיעדר הדאגות, הוא מדת הביטחון; והאריכות בהאופן איך להסביר לעצמו ענין הביטחון, מבואר בכמה מקומות ומהם בספר חובת הלבבות שער הבטחון".
 באגרות קודש כרך כ"א איגרת ז'תתפז: "למוד ג' או ד' פעמים שער הבטחון ב'חובת הלבבות'. כמוכן, שאין כוונתי שילמוד זה בפעם אחת, אלא במשך איזה שבועות"
 באגרות קודש כרך כ"ט עמ' קפא: "למוד בחובת הלבבות שער הביטחון ויתבונן בתיכנון מזמן לזמן", וכהנה אגרות נוספות.
 על פי השמועה אמר פעם הרבי למזכיר הרב בנימין קליין בזמן שענה על המכתבים הרבים שנשלחו אליו: "היה אפשר לחסוך לפחות חצי מערמת המכתבים הזאת, אם החסידים היו מקיימים את הוראתי ולומדים את שער הביטחון בספר חובת הלבבות" (הובא בקובץ 'לקט ופרט' חלק טז, עמוד נד).

לְה', רְאִיתִי לְחֶסְמִיךָ לְכָךְ אֶת הַדְּבָר הַחֲשׁוֹב בְּיֹתֵר עַל
הָעוֹבֵד אֶת ה' יִתְעַלֶּה, וְהוּא הַבְּטָחוֹן עָלָיו בְּכָל עֲנִינָיו,
לְפִי שֵׁישׁ בְּכָךְ מִמְרַב הַתּוֹעֵלִיּוֹת בְּעֲנִינֵי הַדָּת וְהָעוֹלָם.

וְהִנֵּה תּוֹעֵלְתָּ בּוֹ בְּעֲנִינֵי דָתוֹ, מִהֵן – מְנוּחַת נַפְשׁוֹ וְהִשְׁעָנוּ
עַל בּוֹרְאוֹ יִתְעַלֶּה כְּפִי שְׁחֵיב הָעֶבֶד לְבַטְחָה עַל רַבּוֹ.

בִּיאֹר

וכיוון שהגענו למסקנה שמוטלת על היהודי חובה לעבוד את ה', רְאִיתִי
לְחֶסְמִיךָ לְכָךְ אֶת הַדְּבָר הַחֲשׁוֹב בְּיֹתֵר עַל הָעוֹבֵד אֶת ה' יִתְעַלֶּה,
וְהוּא הַבְּטָחוֹן עָלָיו עַל ה' בְּכָל עֲנִינָיו שֶׁל הָאָדָם.

ומדוע הביטחון הוא הדבר החשוב ביותר לעבודת ה'? הרי יש מידות נוספות
שהאדם צריך לקנות בליבו, מלבד מידת הביטחון?!

לְפִי שֵׁישׁ בְּכָךְ מִשׁוֹם שֶׁהַבִּיטָחוֹן בִּה' צָפוּי לְהַנִּיב מִמְרַב הַתּוֹעֵלִיּוֹת אֶת
הַתּוֹעֵלֵת הַמְרִבִּית בַּכֹּמָה וַכֹּמָה תְּחוּמִּים:

בְּעֲנִינֵי הַדָּת בְּעֲנִינֵים הַרוּחָנִיִּים שֶׁל הָאָדָם, כְּגוֹן קִיּוֹם הַתּוֹרָה וְהַמְצוּוֹת,
מִלּוּי שְׁלִיחַתוֹ הַרוּחָנִית וְחִיזוּק הַקֶּשֶׁר עִם הַקַּב"ה; וְהָעוֹלָם – בְּהַתְּמוּדוֹת
בְּעֲנִינֵי הָעוֹלָם, כְּגוֹן בְּרִיאוֹת, פְּרִנְסָה, חֲבֵרָה וְכֵן הַלָּאָה.

ומאחר שהביטחון בִּה' הוא הדבר המועיל ועוזר לאדם בכל התחומים – יותר
מכל דבר אחר – הרי הוא החשוב ביותר.

הַבִּיטָחוֹן – בִּיטוּל

עֲנִינֵי זֶה יוֹבֵן לְעוֹמְקוֹ עַל פִּי הַיְדוּעַ בְּחֲסִידוֹת שֶׁהִיטוּד לְכָל עֲנִינֵי הַקְּדוּשָׁה
הוּא "בִּיטוּל". הַהֶפֶךְ מֵהַבִּיטוּל הוּא הַרְגֵשׁת הַיִּשׁוּת וְהַהֲתַנַּקוּת מֵהַבוּרָא, כְּפִי
שֶׁעֲבוּדָה זֹרָה, הַמְבַטָּאת אֶת הַהֶפֶךְ הַגְּמוּר מֵאֲמוּנָה בִּה', עֲנִינָה כְּנִיעָה לְדַבֵּר
שֶׁהוּא זֶר לְאֲמַת הָאֱלוּקִית.

הַבִּיטָחוֹן הוּא הַחֻבָּה הַרוּחָנִית הַנְּעֻלִית בְּיֹתֵר, מֵאֲחֵר שֶׁהִיא מְבַטָּאת אֶת עוֹמְק
הַבִּיטוּל שֶׁלָּנוּ לֵה'. אָדָם שֶׁאֵינוּ בוֹטַח בִּה', מֵרָאָה בּוֹזָה שֶׁהוּא חָשׂ אִיּוֹם מִפְּנֵי
מִשְׁהוּ זֶר וְאֲחֵר מִבְּלַעֲדֵי ה', חֲלִילָה, וְחִשַּׁשׁ זֶה בְּדַקּוֹת כְּמוֹהוּ כְּעֲבוּדָה זֹרָה'.

אומנם מידות ורגשות רבים עשויים לבטא את הקשר עם הבורא, ובהם אהבה, יראה ועוד, אך הנקודה הפנימית והבסיסית של כולם היא הביטחון בה', המבטא את עצם נקודת הקשר וההיסמכות על ה' ולא על עצמנו או על ענייני הטבע וכדומה, ולכן הוא החשוב ביותר.

כעבד הבוטח באדונו

וְהִנֵּה תוֹעֲלָתוֹ בּוֹ התועלת שמביא הביטחון **בְּעֵינֵי דָתוֹ** היינו אותם העניינים הרוחניים המבטאים את הקשר עם הקב"ה, באה לידי ביטוי בכמה פרטים:

מֵהֵן – מְנוּחַת נַפְשׁוֹ ללא הביטחון, יהודי יכול לחיות את עולמו הרוחני מתוך דאגה ולחץ. הוא מבין שהקב"ה רואה את כל מעשיו ואת כל מה שקורה לו, ויודע שיש לבורא דרישות ממנו, וידיעה זו גורמת לו לחץ ודאגה: אולי הוא לא עומד בדרישות? אולי הוא חוטא במזיד או בשוגג? מחשבות אלו מעוררות בו דאגה וחרדה שמא הקב"ה יעניש אותו וכדומה.

אומנם יהודי צריך לעשות את רצון ה' בשלמות, ואם טעה - לתקן ולעשות תשובה, אבל הקשר הנכון עם הקב"ה צריך להיות מתוך מנוחת נפש ורגיעה.

וְהִשְׁעֵנוּ עַל בּוֹרְאוֹ וְתַעֲלֶה הביטחון מביא את האדם לידי הכרה שעמידתו מתאפשרת באמצעות הישענותו על הבורא יתברך.

כְּפִי שְׁחִיב הָעֶבֶד לְבַטַח עַל רַבּוֹ העבד פטור מכל דאגה קיומית. הוא כפוף לאדונו, ואדונו דואג לו לכל צרכיו וממלא כל מחסורו. כל שנדרש מן העבד הוא למלא את תפקידו ולבצע המטלות שהוטלו עליו.

אומנם בימינו המושג 'עבד' רווח פחות מבעבר, אבל יש מושג אחר הדומה לו במידה מסוימת - 'עובד': אדם שעובד כשכיר במפעל או בעסק מסוים. אחריותו של העובד תחומה ומוגדרת במדויק; ו'אחריות-העל' מוטלת על המנהל או על הבעלים. העובד ממלא תפקידו, וכל העניינים שמחוץ לתחום אחריותו - אינם מדאיגים או מטרידים אותו.

ועל אחת כמה וכמה בנמשל: ההכרה שאנו 'עבדים' של הקב"ה - "אנו עבדיך ואתה אדוננו" - יוצרת אצלנו מחויבות בסיסית, כעבדי ה', לבטוח בו.

לְפִי שְׂאֵם לֹא יִבְטַח עַל ה' יִבְטַח עַל זִוְלָתוֹ, וּמִי שֶׁבְטַח
עַל זִוְלָתוֹ ה' – מְסַלֵּק ה' הַשְּׂנֵחָתוֹ מִמֶּנּוּ וּמוֹסְרֵוֹ בְיַדִּי
אוֹתוֹ שֶׁנִּשְׁעַן עָלָיו.

ביאור

בידי מי אתה נמסר?

רבנו בחיי ממשיך ומפרט למה באמת חשוב כל כך שאנו כעבדי ה' נבטח בו:
לְפִי שְׂאֵם לֹא יִבְטַח עַל ה' יִבְטַח עַל זִוְלָתוֹ הָאָדָם, בשל טבעו הבסיסי,
איננו מסוגל להיות כל הזמן בחווייה של אי־ודאות ולחץ. כדי למנוע מצב
תמידי כזה, הוא חייב להיסמך על משהו שיעניק לו ביטחון ורוגע.

הגורם שעליו ייסמך - על הקב"ה, מקור החיים, או על משהו אחר זולתו -
תלוי בבחירתו שלו. כאמור ההיסמכות היא כורח. לא ייתכן מצב שבו האדם
איננו נסמך כלל, ויש לזהות את הגורם שעליו הוא נשען: האם הוא נרגע
בביטחונו בה', או שמא אחרים זולת ה' הם שמביאים אותו לרוגע, חלילה?
ואם אין מקום ריק באמצע, אזי חוסר ביטחון בה' ואי־היסמכות עליו פירושה
אחד: היסמכות על אחרים כביכול.

האדם שבוטח בקב"ה, סומך על ה"כתובת" הנכונה, כעבד הסומך על אדונו.
ואדם שמעודו לא למד לבטוח על ה' - בדרך ממילא יחפש "כתובת" אחרת
שעליה יוכל לסמוך כביכול ולהירגע.

לכאורה, מה פגם בכך? העיקר שהאדם רגוע. יישען האדם על הגורם
שיישען, ובלבד שיהיה במנוחה?! רק לכאורה: ההיסמכות של אדם על אחרים
מעידה על בעיה באמונתו ובדבקותו בה', כפי שהובא קודם, ולא זו בלבד אלא
שתוצאותיה והשפעותיה אינן רצויות.

וכפי שאומר רבנו בחיי בלשון חריפה: וּמִי שֶׁבְטַח עַל זִוְלָתוֹ ה' - מְסַלֵּק ה'
הַשְּׂנֵחָתוֹ מִמֶּנּוּ וּמוֹסְרֵוֹ בְיַדִּי אוֹתוֹ שֶׁנִּשְׁעַן עָלָיו כְּלוֹמֵר: אדם שסומך על ה',
משליך את עצמו בידיים של ה'. וכשהוא מנתק את עצמו מה' וסומך על עצמו
או על אחרים, הוא נמסר כביכול לידיים אחרות - אותן ידיים שעליהן סמך.

לדוגמה: אדם נקלע לקושי כלכלי ובכל זאת נשאר רגוע ושלם, אך לא משום
שהוא זוכר שהקב"ה מנהל את העולם וסומך עליו, אלא משום שיש לו קרוב

משפחה עשיר שהבטיח לתמוך בו... הקב"ה כביכול אומר לאותו אדם: "אתה סומך על פלוני בשר ודם שהוא יושיע אותך? בבקשה, כרצונך. אני מסיר השגחתי ממך ומשאיר אותך בידי. הוא ידאג לך. אני כביכול 'יוצא מהתמונה'".

ומה יקרה אז? פתאום מתברר שאותו קרוב משפחה גם הוא בשר ודם, שמטבעו מוגבל וחלש; ואז מגיעה ההבנה שאותה ההחלטה לסמוך עליו הייתה שגויה, כי כל יכולתו לעזור נבעה מה' ולא מעצמו, וללא השגחת ה' אין לו שום כוח ויכולת להיות לעזר.

שני ערוצי השגחה

כאשר לומדים חסידות, יודעים שמצד האמת אי אפשר להתנתק מה'. אין באמת "ידיים אחרות" מבלעדי ה'.

גם אדם שאינו בוטח בה', לא ייתכן שכל מה שעובר עליו בחייו קורה במנותק מהשגחת ה' עליו, הרי בכל רגע ורגע, כל נברא ונברא מתהווה בדבר ה', כמבואר בתניא.³ ואם כן, הייתכן שיש משהו שנעשה אצלו שלא בהשגחת ה'!?

מובן אפוא שמוכרחים לפרש שכוונת הדברים היא שההשגחה קיימת תמיד, אלא שכאשר האדם בוטח בה', הוא חווה את השגחת ה' עליו בגלוי, ואילו כאשר הוא חדל לבטוח בה', הוא חווה את הנהגת הטבע, שגם אותה הקב"ה מנהל, כמובן, אבל בהסתר פנים.

וכמבואר בהרחבה בכמה מקומות,⁴ ישנם שני אופני השגחה:

א. השגחה פנימית וגלויה שאינה מוסתרת בלבושי הטבע.

ב. השגחה חיצונית המלוכשת בטבע - השגחה כזאת פועלת במקרים שבהם האדם מסיר ביטחונו מה' ונעשה "מופקר למקרה".

אין כאן סילוק ההשגחה אלא הסתרה שלה, עד שנראה לאדם כאילו הוא מסור לגמרי לחוקי הטבע, אף שמצד האמת גם הטבע מתנהל בהנהגה אלוקית.⁵

3. שער הייחוד והאמונה פרק א.

4. ראה לדוגמה ליקוטי שיחות חלק יח, פרשת קרח.

5. וכמובא בחסידות על הפסוק "ואנכי הסתר אסתיר פני ביום ההוא", שההסתר עצמו מוסתר,

וַיְהִיָּה בְּדַרְגָּת מִי שֶׁנֶּאֱמַר בָּהֶם "כִּי שְׂתִים רְעוֹת עָשָׂה עִמִּי אֶתִּי עֲזָבוּ מִקּוֹר מַיִם חַיִּים לְחֶצֶב לָהֶם פְּאֻרוֹת פְּאֻרוֹת נִשְׁפְּרִים". וְאָמַר: "וַיִּמְרוּ אֶת־כְּבוֹדִם פְּתַכְנִית שׁוֹר אֲכַל עֵשֶׂב". וְאָמַר תְּכַתּוּב: "כְּרוֹךְ הַגִּבֹּר אֲשֶׁר יִכְמַח בְּה' וְהָיָה ה' מְכַמְחוֹ". וְאָמַר: "אֲשֶׁרֵי הַגִּבֹּר אֲשֶׁר שָׁם ה' מְכַמְחוֹ וְלֹא פָנָה אֶל רְהָבִים וְשָׁמַי כּוֹב". וְאָמַר: "אֲרוֹר הַגִּבֹּר אֲשֶׁר יִכְמַח בְּאָדָם וְשָׁם בְּשָׂר זָרְעוּ וּמֵן ה' יִסּוֹר לְבוֹ".

בִּיאֹר

זוה עומק כוונת רבנו בחיי: האדם בוחר באיזה "מסלול" יציב את עצמו, במסלול של השגחה גלויה או של השגחה נעלמת:

אם יאמץ ביטחון גלוי בה', יזכה ממילא לראות בגלוי את השגחת ה' עליו; ואם יבחר לשים ביטחונו באחרים, כביכול, אזי (אומנם בחיצוניות) יהיה מסור לרצונם, לחוקי הטבע וכדומה, שבהם האלוקות מוסתרת ונעלמת.

פְּסוּקֵי הַבִּיטָחוֹן בַּה' לְבָדוּ

בשורות להלן רבנו בחיי מביא פסוקים אחדים המבטאים רעיון זה, שהביטחון צריך להיות בה' לבדו, ומי שאינו בוטח בה', הרי ממילא הוא בוטח באחרים, ומנתק עצמו ממקור החיים.

וַיְהִיָּה אוֹתוֹ אֶחָד שְׁבוּטַח בְּדַבַּר אַחֵר, זוֹלַת ה' בְּדַרְגָּת מִי שֶׁנֶּאֱמַר בָּהֶם (וירמיהו ב, יג) "כִּי שְׂתִים רְעוֹת עָשָׂה עִמִּי אֶתִּי עֲזָבוּ מִקּוֹר מַיִם חַיִּים לְחֶצֶב לָהֶם פְּאֻרוֹת נִשְׁפְּרִים". מִיִּם מְסַמְלִים אֶת הָעוֹנֵג הָאֱלוֹקִי. בָּאֵר שֶׁל מַיִם חַיִּים הֵיא הַקֶּשֶׁר עִם הַקַּב"ה, שְׁהוּא מְקוֹר הַשְּׁפַע וְהָעוֹנֵג שֶׁל כָּל הַמְּצִיאוֹת. הַנְּבִיא מוֹכִיחַ אֶת עַם יִשְׂרָאֵל עַל שֶׁעֲזַב אֶת מְקוֹר הַמַּיִם הַחַיִּים, שְׁהוּא הַקֶּשֶׁר עִם הַקַּב"ה, וְהַלֵּךְ לְחֶצֶב בְּאֵרוֹת נִשְׁבָּרִים, הֵינּוּ פָנָה לְחַפֵּשׂ גּוֹרֵם אַחֵר לְהִסְמֵךְ עֲלָיו, שֶׁאֵינְנו אֵלֶּא דַבַּר שֶׁאֵין לוֹ קִיּוֹם, וְהוּא נִשְׁבַּר בְּמַהוּתוֹ.

היינו: ההסתר איננו רק באופן שידועים (לכל הפחות) שנמצאים במצב של הסתר, אלא ההסתר עצמו נסתר, ולא יודעים שזהו הסתר. אך על היהודי לדעת שגם מצב זה הוא מ"אנכי" – בהחלטת הקב"ה ובהשגחתו.

וְאָמַר: "וַיִּמְרוּ אֶת-כְּבוֹדָם בְּתַכְנִית שׁוֹר אֲכַל עֵשֶׂב" (תהלים קו, כ) - במעמד המיוחד של מתן תורה, ראה עם ישראל אלוקות במוחש, והינה, אחרי החוויה המרוממת הזאת, המיר את כבודו של הקב"ה בתכנית של שור אוכל עשב, והלך לעבוד את העגל, כאילו הוא מקור הכוח והעוצמה.

וְאָמַר הַכְּתוּב: "בְּרוּךְ הַגִּבּוֹר אֲשֶׁר יִבְטַח בְּה' וְהָיָה ה' מִבְּטָחוֹ" (ירמיהו יז, ז) - כשיהודי בוטח בקב"ה, הרי הוא ברוך, היינו: מקבל את ברכת ה', וזוכה ש"וְהָיָה ה' מִבְּטָחוֹ" (וכהסבר המובא בפירוש מצודת דוד: "רוצה לומר, כמו שיבטח בו, כן יהיה לו למבטח ולעזרה").

וכפי שמבואר, "ה' מבטחו" שבפסוק זה,⁷ פירושו שאותו אדם בוטח בה' שיינתן לו את כל צרכיו, ואת הדרך שבה יעשה זאת הוא מותיר בידי ה' ואינו מגדיר ציפייה לקבל הדברים באופן מסוים דווקא, אלא "אין מעצור מלהושיע".⁸

וְאָמַר: "אֲשֶׁרֵי הַגִּבּוֹר אֲשֶׁר שָׂם ה' מִבְּטָחוֹ וְלֹא פָנָה אֶל רֵהֱבִים וְשָׂמִי כְבוֹד" (תהלים מ, ה) - האושר האמיתי מושג מתוך הביטחון בה' ולא בעבודה זרה המתגאה (רהבים מלשון רהב וגאוה).

פסוק זה נדרש על יוסף הצדיק שבטח תמיד בה', ורק פעם אחת פנה לשר המשקים, ובשל מעשה חדיפעמי זה התווספו לו שתי שנים בבית האסורים.

וְאָמַר: "אֲרוּר הַגִּבּוֹר אֲשֶׁר יִבְטַח בְּאָדָם וְשָׂם בְּשׂוֹר וְרָעוּ וּמִן ה' יִסּוֹר לְבָבוֹ" (ירמיהו יז, ה) - בניגוד למי שבוטח בה' שהוא ברוך, הבוטח באדם - ארור, ובאופן ממילא ליבו סר מה'.

6. וכפירוש מצודת דוד: "כבודם" - כבוד המקום אלא שכונה הכתוב.

7. ראה מגיד דבריו ליעקב להרב המגיד ממעזריטש, רמזי תהלים רמז רסו.

8. ועל דרך זה במאמרי אדמו"ר הזקן (נביאים עמוד רח): "בשם הבעש"ט על פסוק ברוך הגבר אשר יבטח בה' והיה ה' מבטחו, דהיה ל' לכתוב והי' ה' בטחוננו, אך דנהה יש ג' דברים בוטח ובטוח ומבטח והקב"ה הוא עצמו המבטח וכו' וד"ל". ועל דרך זה מובא בפלח הרימון: "יש להבין מה ששמעתי מאדמו"ר שליט"א (הצמח צדק) שאמר בשם הבעש"ט נ"ע על פסוק 'ברוך הגבר אשר יבטח בהויה' והי' הויה' מבטחו, שלכאורה הוא כפל לשון, ואמר הפי' שמה שאמר 'אשר יבטח בהויה' הכוונה על השפעת השפע שיושפע מאתו דייקא. ואינו מעמיד הבטחון שלו על הכלי רק 'ברכת הויה' היא תעשיר' כו' כנ"ל באריכות. ואח"כ אמר 'והי' הויה' מבטחו' הכוונה שהוא בוטח בה' שגם הכלי יושלח לו מלמעלה, וכמאמר (תהלים נ"ה) 'השלך על הויה' יהבך והוא יכלכלך' בריבוי כלים אל הברכה אשר יושלח מאתו".

וּמִי שְׁבוּמִיחַ עַל עֲצָתוֹ וְתַחְבּוּלָתוֹ וְכַח גּוֹפּוֹ וְהִתְאַמְּצוּתוֹ,
יִמְסְרָהוּ ה' בְּיַד עֲצָמוֹ וְאֵז יִתְאַכּוֹב מִיַּגְיעוֹ וְתַחֲלֵשׁ יִכְלָתוֹ;
וְתִדְלַע עֲצָתוֹ מִלֵּה שִׁיג מִבְּקָשׁוֹ, כְּמוֹ שֶׁאָמַר הַכֶּתוּב: "לִבְד
חֲכָמִים בְּעֶרְמָם". וְאָמַר: "שִׁבְתִּי וְרָאָה תַּחַת הַשָּׁמֶשׁ כִּי לֹא
לְקָלִים הַמְרוֹזֵץ וְלֹא לְגִבּוֹרִים הַמְלַחֲמָה וְגַם לֹא לְחַכְמִים
לְחֵם וְגַם לֹא לְנַבְנִים עֶשֶׂר וְגַם לֹא לַיִדְעִים חֵן". וְאָמַר:
"כְּפִירִים רָשׁוּ וְרַעְבוּ וְהָרְשִׁי ה' לֹא יַחְסְרוּ כֹל מִזֶּבֶן."

ביאור

כל הפסוקים האלה מבטאים שההיסמכות על ה' והביטחון בו בלבד הם מקור ברכה. הביטחון בה' בלבד הוא מחובתו של האדם, ואי־ביטחון בה' אינו אלא היסמכות על גורם אחר והתנתקות מה' - מקור החיים.

לא לביטחון עצמי

וּמִי שְׁבוּמִיחַ עַל עֲצָתוֹ וְתַחְבּוּלָתוֹ אדם שחושב שהוא בקי די הצורך בתחומי החיים ויודע לכלכל דרכיו ולהסתדר בעולם, ומתוך כך יוכל בכוח שכלו שלו למצוא עצות טובות ותחבולות להצלחה ולפתרון בעיות וקשיים;

וְכַח גּוֹפּוֹ וְהִתְאַמְּצוּתוֹ ולא זו בלבד אלא שהוא סומך גם על כוחו הפיזי וסובר שהוא מסוגל להתאמץ ועל ידי כך להצליח,

אותו אדם שוכח את העיקר - שכל שכלו וכוחו ניתנו לו מאת ה', וביחסו אותם לעצמו, במקום להעצים את הקשר שלו עם הבורא, הוא למעשה מתנער מהמחויבות שלו לסמוך על ה' ולהיות מודע לעובדה שה' הוא מקור כוחו האמיתי, ואז...

יִמְסְרָהוּ ה' בְּיַד עֲצָמוֹ הקב"ה כביכול אומר לו: אתה סומך על עצמך? בבקשה, תסתדר בעזרת כוחותיך, בלעדיי כביכול.

וְאֵז תַּגִּיעַ הַתּוֹצָאָה הַבִּלְתִּי נמנעת: אותו אדם יִתְאַכּוֹב מִיַּגְיעוֹ וְתַחֲלֵשׁ יִכְלָתוֹ היגיעה והמאמץ לא יניבו את התוצאות הצפויות, וגם היכולות שלו - יתברר שאינן חזקות כפי שחשב;

וְתִדְרֹל עֲצָתוֹ מִלְּהַשִּׁיג מִבְּקָשׁוֹ מאגר הרעיונות של האדם יידלדל והוא לא יצליח להשיג את מבוקשו. לפתע יתברר לו שכל היכולות השכליות (ובהן יכולת התמרון ומציאת העצות הנכונות) שחשב שקיימות אצלו ובעזרתן יסתדר לבדו - חסרות תועלת ואינן מניבות את התוצאות שציפה שינבו.

כְּמוֹ שְׂאֵמֶר הַפְּתוּב: "לִבְדֹּר חֲכָמִים פְּעָרָמָם" (איוב ה, יג) - ללא הסיוע מלמעלה, החכם נלכד ונכשל בטעויות שלו. אומנם הוא חשב שיהיה ערמומי ויצליח, אך במקום זה הוא נלכד ונופל, ושיטת "סמוך עליי" אינה מועילה לו.

וְאָמַר: "שִׁבְתִּי וְרָאָה תַּחַת הַשָּׁמַשׁ כִּי לֹא לִקְלָיִם הַמְרוּזִין וְלֹא לִגְבוּרִים הַמְלַחֲמָה וְגַם לֹא לַחֲכָמִים לֶחֶם וְגַם לֹא לִנְבִנִים עֶשֶׂר וְגַם לֹא לַיְדָעִים תֵּן" (קהלת ט, יא) - שלמה המלך מלמדנו שבהתבוננות נכונה על העולם ("שִׁבְתִּי וְרָאָה") רואים שלא תמיד הכוחות והכישרונות שהאדם ניחן בהם מצליחים להביאו להצלחה שלכאורה היינו מצפים שיגיע אליה, וממילא אין לאדם לסמוך על עצמו אלא על מקורו האמיתי של הכוח - הקב"ה.

וְאָמַר: "כְּפִיָּרִים רָשׁוֹ וְרָעֵב וְדָרְשֵׁי ה' לֹא יַחְסְרוּ כָּל טוֹב" (תהלים לד, יא) - גם אלו שהם כפירים (אריות), היינו גדולים ועשירים,⁹ עלולים להגיע לעניות ורעב. ואולם דורשי ה', ששמים מבטחם בו בלבד, לא יגיעו לידי מחסור.¹⁰

מפסוקים אלו מוכיח רבנו בחיי, שהביטחון בה' - מלבד העובדה שהוא חובה הכלולה בעבודת ה', הוא גם כדאי, "משתלם" לאדם: מתברר שלהיעדר ביטחון בה' (והמתרו בהיסמכות על אחרים או על עצמו) יש תוצאות שליליות גם בעולם הזה הגשמי.

9. פירוש מצודת דוד על הפסוק.

10. מובא בשם החסיד הר' יוחנן גורדון כי רבי זושא מאניפולי היה אומר "כפירים רשו ורעבו", היינו הכופרים הם חסרים תמיד ("רשו ורעבו"), אבל "ודורשי ה' לא יחסרו" - ליהודים יראי ה' לא חסר דבר, כי "כל טוב" - כי הכול טוב.

במאמרי החסידות מבואר ש"כפירים" רומזים לפרים, היינו שבעים פרים שהיו מקריבים בחג סוכות כנגד שבעים אומות העולם, שהשורש שלהם הוא שבעים השרים (המלאכים) העליונים שדרכם עובר השפע לעולם. וזה פירוש המילים "כְּפִיָּרִים רָשׁוֹ" - שריבוי השפע הגשמי שיוור לעולם באמצעות שבעים השרים הוא בחינת רש ועניות, מאחר שזהו השפעה ממקור חיצוני בלבד. ואילו יהודי צריך להיות "דורש ה'", לבטוח ולשאוף לדבקות בה' לבדו, ולא דרך השפעת של ממוצעים חיצוניים (ראה ד"ה היושבת בגנים י"ג בשבט התש"י לכ"ק אדמו"ר הריי"ץ סעיף ז).

וְאִם כָּמַח עַל רַב הוֹנֵו, נִשְׁלַל מִמֶּנּוּ וַיִּשְׁאַר בְּלִעְדָיו, כְּמֵאמֹר
הַכְּתוּב: "עֲשִׂיר יִשְׁכַּב וְלֹא יֵאֱסֹף עֵינָיו פֶּקַח וַאֲיֻנְנוּ".
וְאָמַר: "אַל תִּינַע לְהַעֲשִׂיר מִבִּינְתֶךָ חֶדְל: הַתְּעִיף עֵינֶיךָ
בּו וַאֲיֻנְנוּ". וְאָמַר: "כְּחֲצֵי יָמָיו יַעֲזֹבֵנּוּ".

אוּ יִמְנַע מִמֶּנּוּ לְהַנּוֹת בּו, כְּמֵאמֹר הַחֶכֶם: "וְלֹא יִשְׁלִיטֵנּוּ
הָאֱלֹהִים לְאֹכַל מִמֶּנּוּ". וַיְהִי כַּפְקָדוֹן אֶצְלוֹ וְהוּא שׁוֹמְרוֹ
מִן הַפְּנָעִים עַד שִׁיחִיה לְמִי שֶׁהוּא רָאוּי וְזָכָא לוֹ, כְּמוֹ
שֶׁאָמַר הַחֶסֶד: "וְלִחְוֹטָא נָתַן עֲנָן לְאִסּוּף וְלִכְנוּס לְתַת
לְטוֹב לְפָנֵי הָאֱלֹהִים". וְאָמַר: "יְכִין וְצַדִּיק וְלִבָּשׁ וְכֶסֶף
נָקִי וְחֶלֶק". וְאֶפְשָׁר שִׁיחֵא תְּהוֹן סַבַּת כְּלִיוָנוּ וְאֶבְרָן נִפְשׁוֹ,
כְּאָמְרוֹ: "יֵשׁ רְעָה חוֹלָה רְאִיתִי תַּחַת הַשָּׁמֶשׁ עֹשֶׂר שְׁמוֹר
לְכַעֲלוֹ לְרַעְתּוֹ".

ביאור

כללו של דבר: אם היהודי מתנתק מהקב"ה, הקב"ה כביכול מסיר השגחתו ממנו. פעולותיו של האדם נעשות בלא סיעתא דשמיא, וממילא אינן מביאות אותו להצלחה.

לא לביטחון על ממונו

וְאִם בַּמְקוֹם לְבַטּוֹחַ בְּה', כְּמַח עַל רַב הוֹנֵו, נִשְׁלַל מִמֶּנּוּ וַיִּשְׁאַר בְּלִעְדָיו
- אוֹתוֹ הַמִּמּוֹן יִלְקַח מִמֶּנּוּ, כִּי כְּאִמּוֹר, כְּאִשֶׁר הָאָדָם סוֹמֵךְ עַל דְּבַר זוּלַת ה'
יַתְּבַרְך, בְּסוֹף מֵתְבַרֵר שְׁאוֹתוֹ הַדְּבַר חֶסֶר תּוֹעֵלַת.

כְּמֵאמֹר הַכְּתוּב: "עֲשִׂיר יִשְׁכַּב וְלֹא יֵאֱסֹף עֵינָיו פֶּקַח וַאֲיֻנְנוּ" (איוב
כז, יט) - לעיתים אדם נופל למשכב, ועוד לפני שנאסף אל עמיו, כל ממונו
נעלם ונלקח ממנו.

וְאָמַר: "אַל תִּינַע לְהַעֲשִׂיר מִבִּינְתֶךָ חֶדְל: [הַתְּעוּף] הַתְּעִיף עֵינֶיךָ בּו
וַאֲיֻנְנוּ" (משלי כג, ד-ה) - שלמה המלך מייעץ: אל תתייגע להיות עשיר,
ואל תסמוך על בינתך, "מה בצע בעושר, וכי הוא דבר המתקיים? הלא פעמים

אבוד בשעה קלה, עורך מנענע עינך להסתכל בו ואיננו, כי פתאום יאבד, וכאלו עשה לעצמו כנפים לעוף ממך חיש מהר, כנשר הזה הממהר לעוף לצד השמים ונכסה מהעין".¹¹

וְאָמַר: "בְּחַצֵי יָמָיו יַעֲזֹבֵנּוּ" (ירמיהו יז, יא) - העושר יכול להילקח מהאדם באמצע החיים, ולא יישאר לו ממנו מאומה.

אִי יִמְנַע מִמֶּנּוּ לְהִנּוֹת בּוֹ - לפעמים הממון עדיין יישאר ברשותו, אבל הוא לא יוכל ליהנות ממנו, **כְּמֵאמַר הַחֶכֶם** (שלמה המלך): **"וְלֹא יִשְׁלִימֵנּוּ הָאֱלֹהִים לְאָבֶל מִמֶּנּוּ"** (קהלת ו, ב) ומישהו אחר ייהנה מהעושר הזה במקומו, כפי שרואים במוחש פעמים רבות, שאדם צובר ממון רב, ולבסוף מסיבות שונות אינו זוכה ליהנות ממנו בעצמו.

וַיְהִי כַּפְקָדוֹן אֲצִלּוֹ וְהוּא שׁוֹמֵר מִן הַפְּנָעִים האדם שומר על הממון שאגר ומגן עליו שלא יחסר, אך בסוף מתברר שאף על פי שהוא צבר את ההון, ההון הזה איננו מיועד לו, אלא **עַד שְׂיִהְיֶה לְמִי שֶׁהוּא רְאוּי וְזָבֵאי לוֹ, כְּמוֹ שֶׁאָמַר הַחֶסֶד: "וְלַחֹטָא נָתַן עֵינָי לְאִסּוּף וְלִכְנוּס לְתֵת לְטוֹב לְפָנָי הָאֱלֹהִים"** (קהלת ב, כו) - הקב"ה מאפשר לאדם שחוטא ועובר על רצונו לאסוף ולכנוס הרבה ממון. כלפי חוץ מתקבל הרושם שיש לו הצלחה גדולה, אבל מצד האמת תכלית האיסוף והצבירה - לגמול טוב לאדם אחר: כל הממון שייאסף אצלו יועבר לאדם אחר שהוא טוב בעיני ה', וראוי לכל זה.

וְאָמַר: "יָבִין וְצַדִּיק יִלְבֹּשׁ וְכֶסֶף נָקִי יַחֲלֹק" (איוב כז, יז) - יש אדם שמכין בגדים מפוארים במחשבה שהוא מכין אותם לעצמו, אך בסופו של דבר הצדיק ילבש אותם; ויש שאוסף ממון, והנקי הוא שיזכה ויקבלו.

וְאִפְשָׁר לֹא זֹו בִּלְבַד אֲלֵא שְׂיִהְיֵה תְהוֹן סִבַּת כְּלִיזְנֹו וְאִבְדָן נִפְשׁוֹ, ההון עצמו יגרום לצובר אותו להיפגע ולאבד את חייו, **כְּמֵאמַר: "יֵישׁ רְעָה חוֹלָה רְאִיתִי תַחַת הַשָּׁמֶשׁ עֹשֶׂר שְׂמוֹר לְבַעֲלָיו לְרַעַתוֹ"** (קהלת ה, יב), וכל זה מפני שבטח בעושרו והתגאה בו, ושכח שהמקור האמיתי לכל השפע והברכה הגשמית הוא הקב"ה. וכפי שמפרש רש"י פסוק זה על קורח, שבגלל עושרו התגאה, ולבסוף נפל לשאול.¹²

11. פירוש מצודת דוד.

12. וכך כותב כ"ק אדמו"ר הרש"ב באחד ממכתביו (אגרות קודש שלו חלק ב, עמ' תתצט):

וּמָהֶם, שְׁהַבּוֹטִיחַ עַל ה' יְבִיאֵהוּ הַבְּטָחוֹן עָלָיו שְׁלֵא לְהִתְרַפֵּס לְזוּלָתוֹ וַיִּתְדַל לְקוֹזוֹת לְנִבְרָאִים וְלִבֶּן לֹא יִפְנַע לָהֶם וְלֹא יִחְזֹר אַחֲרֵיהֶם וְלֹא יִתְלַוֶּה עִמָּהֶם שְׁלֵא בְעַבְדוֹת ה'. וְלֹא יִחוּשׁ לָהֶם, וְלֹא יִרְתַּע מִלְחַלְקַם עֲלֵיהֶם אֲלֵא יִתְעַרְטֵל מִפְּסוּת חֲסִדֵיהֶם וְחוֹבֹת תּוֹדָתָם וְהַצָּרָה לְגַמֵּל לָהֶם.

בִּיאֹר

עד כאן הסביר רבנו בחיי את התועלת הראשונה של הביטחון, וסיכומה הוא: הביטחון הוא היסמכות מוחלטת על ה' והוא חובה רוחנית המבטאת את הקשר אליו, וכיוון שה' הוא מקור הברכה, ההיסמכות עליו מביאה למנוחת הנפש. אדם שסומך על אחרים, על עצמו או על ממונו, מתנתק מה' כביכול, והניתוק הזה מביא עליו צרות והפסדים.

תועלת בקשרים חברתיים

וּמָהֶם - תועלת נוספת הטמונה בביטחון בה':

שְׁהַבּוֹטִיחַ עַל ה' יְבִיאֵהוּ הַבְּטָחוֹן עָלָיו שְׁלֵא לְהִתְרַפֵּס לְזוּלָתוֹ אִם שֶׁאֵין בּוֹ בִּיטָחוֹן בֵּה' נֶאֱלָץ הַרְבֵּה פַעֲמִים לְהִיכַנֵּעַ לִפְנֵי אַנְשִׁים אַחֲרִים וְלִהְיוֹת עֹבֵד לָהֶם. ה' הוּא מְקוֹר הָעוֹצְמָה הַפְּנִימִית, וּמִי שְׁזוֹנַח אֶת הַבִּיטָחוֹן בּוֹ עוֹצְמָתוֹ אֹבֵדֵת וְהוּא הוֹפֵךְ לְמַעֲשֵׂה לְהִיּוֹת תְּלוּי בְּאוֹתָם אַחֲרִים. לְעוֹמְתוֹ, אִם שֶׁיֵּשׁ בּוֹ בִּיטָחוֹן אֲמִיתִי בֵּה', לֹא יִשְׁפִּיל עֲצָמוֹ וְלֹא יִתְרַפֵּס לִפְנֵי אַנְשִׁים אַחֲרִים.

וַיִּתְדַל לְקוֹזוֹת לְנִבְרָאִים הַבִּיטָחוֹן בֵּה' יֵאָפֵשֶׁר לוֹ לְהַפְסִיק לְקוֹוֹת כָּל הַזְּמַן לְדַבְּרִים שִׁייתֵנוּ לוֹ אַנְשִׁים אַחֲרִים.

וְלִבֶּן לֹא יִפְנַע לָהֶם אִם שֶׁמִּפְתַּח תְּלוּת בְּעִייתִית בְּבִנֵי אִם אַחֲרִים, עוֹלָל לְהַפּוֹךְ לְהִיּוֹת אִם כְּנוֹעַ וּפְגִיעַ. אַנְשִׁים עוֹלָלִים לְנֶצֶל אֶת הַחוּלְשָׁה שְׁלוֹ

“העשירות, אף כי ברכת ה' היא, אבל עם זה הנה עלולה היא לטמטם את הלב ולפעמים גם את המוח להיות לבבו זחה עליו ורוחו טובה עליו מהצלחתו בגשם וגורמים איטמת המוח מבלי הבן כי ברכת ה' היא תעשיר, ועם זה הנה יש - לא עלינו - עושר שמור לבעליו לרעתו ולרעת בני ביתו”.

באופנים שונים. הביטחון נותן לאדם תחושה פנימית בריאה של קשר לה', שמנטרלת אותה כניעה פנימית (השלילית במהותה).

וְלֹא יִתּוֹר אַחֲרֵיהֶם יֵשׁ שָׂאֵדָם מִחֹזֵר לְלֹא הֶרֶף אַחֲרֵי אַנְשִׁים אַחֲרָיִם וּמִשְׁתַּדֵּל לְמִצּוֹא חֵן בְּעֵינֵיהֶם, מִתּוֹךְ רְצוֹנוֹ לִזְכוּת לְקַבֵּל מֵהֶם יָחַס. הַסִּיבָה הָעֲמוּקָה לְהַתְנַהֵּלוֹת כֹּזֵאת הִיא הִיעֲדָר זְקִיפוֹת קוֹמָה פְּנִימִית. אָדָם שֶׁחִסְרָה לוֹ זְקִיפוֹת כֹּזֵאת מִנְסָה כָּל הַזְמַן לְמִצּוֹא אֶת הָעֶרֶךְ הָעֲצָמִי שֶׁלוֹ מִתּוֹךְ יָחַס שֶׁל אַחֲרָיִם כִּלְפָיו.

וכפי שרואים במוחש, אחד הביטויים של חוסר ביטחון עצמי וחוסר אמונה של האדם בערכו, שליחותו ומקומו בעולם, הוא יצירת יחסי גומלין שאינם נכונים עם סביבתו. האדם נעשה תלותי באופן לא בריא באנשים שסביבו, וכל בניית תחושת הערך שלו תלויה בהם, ביחסם אליו ובאמירותיהם.

אדם כזה משועבד תדיר ל"יחסי ציבור": הוא שוקד "לשווק" את עצמו ולהראות את ערכו כלפי חוץ. אם ערכו תלוי באישור של גורם חיצוני, עליו להוכיח לכול שהוא אכן ראוי לאותו אישור. ואם לא יעשה כן, לא יקבל את האישור הנחשק ויישאר חסר ערך.

וְלֹא יִתְלַוָּה עִמָּהֶם שְׂלֵא בְּעִבּוֹרֵת ה' לֹא פִעַם שׁוֹמְעִים עַל אָדָם שֶׁנִּגְרַר לְמַעֲשִׂים שְׂאִינָם רְצוּיִים בְּהַשְׁפַּעַת לַחֲץ חֲבֵרְתִּי שֶׁהוֹפֵעַל עֲלָיו אוֹ בְּשֵׁל חוֹסֵר יְכוּלָתוֹ לְסַרֵּב וּלְהַגִּיד "לֹא!" לְאוֹתָם חֲבֵרִים שֶׁגִּרְרוּ אוֹתוֹ. הַבוֹטָח בְּה' מִגְבֵּשׁ בְּתוֹכוֹ עֲקוּרֹנוּת. הָעֲקוּרֹנוּת אֵינָנִים בְּתוֹדַעְתוֹ וְלִכֵּן הוּא לֹא יַעֲשֶׂה שׁוֹם מַעֲשֶׂה שֶׁמִּנּוּגָד לָהֶם. הוּא לֹא יִהְיֶה מוֹכֵן לַעֲשׂוֹת שׁוֹם מַעֲשֶׂה שֶׁמִּנּוּגָד לְרַצּוֹן ה'. שׁוֹם לַחֲץ חֲבֵרְתִּי לֹא יִשְׁפִיעַ עֲלָיו, וְהוּא לֹא יִפְחַד לְסַרֵּב לְהַצְטַרֵּף לַעֲשִׂיַת מַעֲשִׂים שְׂאִינָם רְצוּיִים.

וְלֹא יִחֻשׂ לָהֶם, וְלֹא יִרְתַּע מִלְּחַלֵּק עֲלֵיהֶם אָדָם שֶׁאֵין בוֹ בִּיטְחוֹן אֲמִיתִי בְּה' יְכוּל לְהִיּוֹת עֶסוֹק כָּל חַיָּיו בְּחִיפּוֹשׁ דְּרָכִים לְמִצּוֹא חֵן בְּעֵינֵי אַנְשִׁים כְּדֵי שִׁיּוּכַל לִזְכוּת בְּאִישׁוֹר מֵהֶם לְמַעֲשָׂיו. הוּא מִתְרַפֵּס לְפָנֵיהֶם וְנִכְנַע לָהֶם וְנִמְנַע מִלְּבַטֵּא עֲצָמוֹ בְּצוּרָה אֲמִיתִית: אִם דַּעְתוֹ שׁוֹנָה מִדַּעַת חֲבֵרָיו הוּא מִפְחַד לִוְמַר אוֹתָהּ, מַחֲשֵׁשׁ שְׂמָא יַעֲרֹר כִּלְפָיו זְלוּל אוֹ כַּעַס.

אותו אדם, אם יחזק בתוכו את הביטחון בה', לא יפחד כלל. ואם דעתו תהיה מנוגדת לדעת חבריו וראוי להביעה, הוא יביע אותה ללא שום חשש.

וּבְאִשְׁרֵי יוֹכִיחֵם לֹא יִשְׁמַר בָּהֶם, וְאִם יִכְלִימֻם לֹא יִבּוֹשׁ מֵהֶם, וְלֹא יִשְׁבַּח בְּעֵינֵיהֶם אֶת הַשָּׁוְא שְׂפִיָּדָם, כְּמֵאמֹר הַנְּבִיא: "וְה' אֱלֹקִים יַעֲזֹר לִי עַל כֵּן לֹא נִכְלַמְתִּי עַל כֵּן שְׁמִתִּי כְּפִי בַחֲלָמִישׁ וְאָדַע כִּי לֹא אֲבּוֹשׁ". "אֵל תִּירָא מֵהֶם וּמִדְּבָרֵיהֶם אֵל תִּירָא", וְאָמַר: "מִדְּבָרֵיהֶם אֵל תִּירָא וּמִפְּנֵיהֶם אֵל תַּחַת". וְאָמַר: "אֵל תִּירָא מִפְּנֵיהֶם". וְאָמַר: "כְּשָׁמִיר חֶזֶק מֵצַר נִתְּתִי מִצְּחָךְ לֹא תִירָא אוֹתָם וְלֹא תַחַת מִפְּנֵיהֶם".

ביאור

אֵלָּא יִתְעַרְמַל מִכְּסוֹת חֲסִדֵיהֶם וְחוֹבֵת תּוֹדָתָם וְהַצְרָךְ לְגַמֵּל לָהֶם הַבוֹטָח בֵּה' מְסוּגֵל לְהַבְחִין בֵּין הוֹדָאָה עַל חֶסֶד וּמִתּוֹכָה צוֹרֵךְ וְרוֹצוֹן לְגַמּוֹל טוֹבָה וּבֵין הַשְׁתַּעֲבָדוֹת פְּנִימִית. כֹּאשֶׁר חֲבָרִיו יִגְמְלוּ עִימוֹ חֶסֶד וְטוֹבָה, יוֹדֵה לָהֶם וַיִּכִּיר לָהֶם טוֹבָה, אֵךְ לֹא יִהְיוּךְ לְהִיּוֹת אֲסִיר וּשְׁבוּי בִידָם, וְלֹא יֵאָפֶשֶׁר לָהֶם לְנַצֵּל אֶת הַצּוֹרֵךְ שְׁלוֹ הַהוֹדוֹת לָהֶם כְּדִי לְגַרוֹם לוֹ לַעֲשׂוֹת דְּבָרִים שְׂאִינֵם רְאוּיִים אוֹ לוֹוֹתָר עַל עֲקֻרוֹנוֹת.

וּבְאִשְׁרֵי יוֹכִיחֵם אֶת אוֹתָם חֲבָרִים עַל מַעֲשֵׂיהֶם הָרַעִים, לֹא יִשְׁמַר בָּהֶם הוּא לֹא יַחֲשׂוֹשׁ מֵהֶם, וּבִשְׁלֵחַ הַחֲשָׁשׁ רִיגִישׁ צוֹרֵךְ לְהִיזָהָר מֵהֶם אוֹ לְהַתְנַהֵּג אִתָּם בַּעֲדֵינֹת רַבָּה מְדִי. בִּיטְחוֹנוֹ בֵּה' יִנְסוֹךְ בּוֹ כּוֹחַ וְלֹא יִהְיוּ בּוֹ שׁוֹם פְּחָדִים מִמֵּין זֶה.

וְאִם יִכְלִימֻם לֹא יִבּוֹשׁ מֵהֶם אֵין הַכוּוֹנָה לוֹמֵר שֶׁהַכְּלֵמַת חֲבָרִים הִיא מַעֲשָׂה רְאוּיָה, אֲלֵא שְׁבַמְקָרָה שְׁבוּ נְחוּצָה תּוֹכְחָה, הוּא לֹא יֵהָסֵס וּבִהִיּוֹת חֶבֶר אֲמִיתִי יִבִּין שְׁמַתְפַּקִּידוֹ לְהַשְׁמִיעַ אוֹתָם דְּבָרֵי מוֹסֵר וְתוֹכְחָה, וְלֹא יִתְבַּיֵּשׁ.

וְלֹא יִשְׁבַּח בְּעֵינֵיהֶם אֶת הַשָּׁוְא שְׂפִיָּדָם הוּא לֹא יַחֲנִיף לָהֶם בְּדְבָרֵי חֲנוּפָה וְשָׁקֵר וַיֹּאמֶר עַל דְּבַר חֶסֶר עֵרֶךְ שֶׁהוּא מְשׁוּבָח וְטוֹב.

יֵשׁ לְהַדְגִישׁ: אֵין הַכוּוֹנָה לוֹמֵר שְׂאִין לְבוֹטָח בֵּה' צוֹרֵךְ בַּחֲבָרִים וַיִּדִידִים, אֲדַרְבָּה, אָדָם שְׁמַתוֹךְ בִּיטְחוֹנוֹ בֵּה' מְכִיר בַּעֲרֵךְ הָעֲצָמִי הַשְׁלֵם שְׁלוֹ, מְשׁוֹחֲרָר מֵאִזְקֵי הַתְּלוּת הַכּוֹבֵלֶת, וְהוּא מְסוּגֵל לְפִתַּח חֲבָרוֹת אֲמַת מְכַבֶּדֶת וּמְפָרְגָנֶת. הוּא לֹא יִיֶדְרֵשׁ לוֹוֹתָר עַל הָעֲרִכִים שְׁלוֹ אוֹ לְפַעוּל בְּנִיגוּד לְאִמוֹנָתוֹ לְמַעַן אוֹתָם חֲבָרִים. הֵם לֹא יִדְרְשׁוּ זֹאת מִמֶּנּוּ. הֵם יִהְיוּ נְכוֹנִים לְהַקְשִׁיב לְדַעוּתוֹ גַּם בַּמְקָרִים שְׁבָהֶם דַּעְתוֹ שׁוֹנָה מִדַּעְתָּם.

כל השיח שלו עם חבריו ילבש אופי בריא: כשיאמר להם דברי שבח, הם יהיו אמיתיים ולא ינבעו מרצון להתחנף ולזכות בתמורה.

בְּמֵאֵמֶר הַנְּבִיא: "וְה' אֱלֹקִים יַעֲזֹר לִי עַל כֵּן לֹא נִבְלַמְתִּי עַל בֶּן שְׁמֵתִי פָנֵי בְּחַלְמִישׁ [כאבן חלמיש שהיא קשה] וְאָדַע בִּי לֹא אֲבוֹשׁ" (ישעיהו נ, ז) - כאשר אני מאמין ובוטח בעזר ה', אני לא מתבייש וכשנחוץ לדבר קשות - אני עושה זאת ללא היסוס וללא פחד.

הביישנות היא מידה טובה והיא אחת מסימני ההיכר של עם ישראל, אך לא כל ביישנות: ביישנות המונעת מהאדם למלא את שליחותו בעולם, לקיים מצווה וכדומה, היא ביישנות שאיננה נכונה. וכפי שמובא ברבות משיחותיו של הרבי, על הלימוד וההוראה בעבודת ה' שבתחילת הטור והשולחן ערוך (בהגהות הרמ"א): "אל יבוש מפני המלעיגים".

העזה בריאה של היהודי לפעול בעולם ללא התפעלות - "הוי עז כנמר", נרכשת באמצעות הביטחון בה'.

וְאָמַר (כאשר הנביא קיבל שליחות להשמיע תוכחה): "אֵל תִּירָא מֶהֶם וּמִדְּבַרֵיהֶם אֵל תִּירָא", וְאָמַר: "מִדְּבַרֵיהֶם אֵל תִּירָא וּמִפְּנֵיהֶם אֵל תַּחַת" (יחזקאל ב, ו). וְאָמַר: "אֵל תִּירָא מִפְּנֵיהֶם" (ירמיהו א, ח), וְאָמַר (בציווי ליחזקאל ללכת להתנבא): "כְּשִׁמִּיר חֶזֶק מֵצַר נְתַתִּי מְצַחֵךְ לֹא תִירָא אוֹתָם וְלֹא תַחַת מִפְּנֵיהֶם" (יחזקאל ג, ט) - כמו השמיר שהוא חזק מן הצור, כן נתתי את מצחך חזק ממצחם.¹³

לסיכום: אחד היתרונות של הבוטח בה' שהביטחון מקנה לו רוגע ושלווה פנימיים ומשחררים אותו מן הצורך בתלות מסוכנת באחרים. הבוטח בה' חש בן חורין, הוא מסוגל לבטא את עצמו בצורה נכונה ובריאה ואינו כנוע מול בני אדם.

רגיעה זו חשובה ביותר לעבודה הרוחנית של האדם. היא מאפשרת לו למלא את שליחותו בעולם מבלי להתפעל מבני אדם אחרים ולהיות כנוע להם.

13. פירוש מצודת דוד על הפסוק.

וַיִּמָּהֵם, שֶׁהַבְּטִיחַ עַל ה' יְבִיאֵהוּ בְּטַחֲוֹנוֹ לְפָנֹת מַחְשְׁבוֹתָיו
מֵעַנְיֵי הָעוֹלָם וְלִמְתַּחַר אֶת נַפְשׁוֹ בְּמַעֲשֵׂה הַמְּשַׁמְעֵת, וְאִזּוֹ

בִּיאֹר

הַרְבֵּי מִסְבִּיר בֶּאֱחַת מִשִּׁחוֹתֵינוּ¹⁴ שֶׁהַפְּסוּק "וְהָיָה שְׂאֵרֵי יַעֲקֹב בְּקֶרֶב עַמִּים רַבִּים... אֲשֶׁר לֹא יִקְוֶה לְאִישׁ וְלֹא יִיחַל לְבְנֵי אָדָם" (מִיכָה ה, ו) מוֹסֵב עַל תְּחִילַת זְמַן הַגְּאוּלָּה, זְמַן שֶׁבּוּ הָאָדָם כִּבְר לֹא יִצְטָרֵךְ לְסִמּוּךְ עַל כּוֹחוֹת הַטְּבַע אֲלֵא עַל ה' בְּלִבְדּוֹ. וּמְדַגֵּשׁ שֵׁם, שְׁגָם הַהֲכֵנָה לְגְאוּלָּה צְרִיכָה לֵהִיּוֹת בְּאוֹתוֹ אוֹפֵן: מִתּוֹךְ חִזּוּק בִּיטְחוֹנֵנוּ בִּה' וְלֹא יִיחָס חֲשִׁיבוֹת לְדְרָכֵי הַטְּבַע.

וְעַל פִּי זֶה נִיתֵן לּוֹמֵר גַּם בְּעַנְיֵינוּ, שֶׁבְּתוֹךְ הָעֲבוּדָה הַמוֹטֵלֶת עֲלֵינוּ "לְחִיּוֹת גְּאוּלָּה" כְּלוּלִים חִזּוּק הַתּוֹקֵף הַפְּנִימִי הָאֲמִיתִי שֶׁלְנוּ מִתּוֹךְ הַבִּיטְחוֹן בִּה' וְהַיִּסְמְכוֹת עֲלָיו וְהַפְּסָקָה מוֹחֲלֵטֶת שֶׁל כָּל בְּהֵלָה מִפְּנֵי בְּנֵי אָדָם אַחֲרִים אוֹ תְלוּת בָּהֶם. רְאוּי לְכַבֵּד כָּל אָדָם וְכָל דְּעָה, אֲךָ אֵין לֵהִיּוֹת תְּלוּי בְּדַעַת הָאֲחֵרִים וּבְאִישׁוּרֵם.

לֵהִיּוֹת רְגִישׁ לְאֲחֵרִים - כֵּן, לְהִתְרַגֵּשׁ מֵאֲחֵרִים - לֹא.

בִּיטְחוֹן – מִדְּר לְהִיִּסְמְכוֹת

כְּשֶׁמִּתְבוֹנְנִים בְּמִתְבָּאָר עַד עֵתָה, מִבִּינֵים שֶׁהֵמָּהוּת שֶׁל הַבִּיטְחוֹן הֵיא חִזּוּק הַקָּשֶׁר עִם הַבוֹרָא וְהַיִּסְמְכוֹת עֲלָיו.

כֹּאשֶׁר אָדָם נִמְצָא בְּחֶרְדוֹת וּבְדֹאגוֹת, וּבְתוֹךְ תּוֹכוֹ הוּא חוֹשֵׁב שְׁכָל מֵה שְׁקוֹרָה לוֹ בְּחִיּוֹ מְקַרֵּי וּמַעֲיֵד עַל חוֹסֵר שְׁלִיטָה חֲלִילָה, מַחְשְׁבוֹתָיו מַעֲיֵדוֹת שֶׁחֹסֵר אֲצֵלוֹ (לְפַעְמִים לֹלָא כּוֹוֵנָה) מִשֶּׁהוּ בְּסִיסֵי בְּאִמוּנָה בְּקַב"ה.

הַבִּיטְחוֹן בִּה' מִבְּטָא חִיבוּר נַפְשֵׁי וְרִגְשֵׁי עֲמוּק לְקַב"ה, וְהוּא בֹא לְיַדֵּי בִיטּוּי בְּקָשֶׁר יוֹם-יוֹמִי בְּכָל פְּרִטֵי הַחַיִּים.¹⁵

14. בְּלִקּוּטֵי שִׁיחוֹת פֶּרֶשֶׁת בְּלַק חֶלֶק יח.

15. וְכַפִּי שֶׁהֵשִׁיב הַרְבֵּי עַל מִכְתָּבוֹ שֶׁל יְהוּדֵי שְׁפָנָה אֲלָיו וְקָבַל עַל הַיִּדְרָדְרוֹת בְּמַצֵּב עֲסָקִיו וְכִנְיָסָתוֹ לְחֹיבוֹת (אֲגָרוֹת קוֹדֵשׁ חֶלֶק וְאִגְרַת אֶ'תְּרַסְג): "...וְהָעוֹלָה עַל כּוֹלָנָה מִהֲנֵרָאָה בְּכַתְּבוֹ, שֶׁנִּפְל בְּרוּחוֹ וּבְמִילָא נַחֲלָשָׁה אֲצֵלוֹ גַּם מִדַּת הַבְּטָחוֹן שְׁלוֹ".

וְהוֹסִיף וְכָתַב: "וְכּוֹתֵב הַנְּנִי בּוֹה הָעוֹלָה עַל כּוֹלָנָה, כִּי עַפ"י הַמוֹבָא בְּסַפְרֵי הַקֹּדֶשׁ בְּכָלל וּבְסַפְרֵי חֲסִידוֹת בְּפֶרֶט, הֵרִי בּוֹה תְּלוּי הַכָּל, מִדַּת הַבְּטָחוֹן הֵנָּה הֵיא קְנֵה-הַמְּדָה לְהַתְקַשְׁרוֹת וּדְבִיקוֹת עֲנִינִים גְּשָׁמִים שֶׁל הָאָדָם עִם הַבוֹרָא ב"ה, וְאִם הַדְּבִיקוֹת הֵיא בְּמִילוּאָה, אוֹ בּוֹדָאֵי אֵי אֲפֶשֶׁר שִׁיחֵי כָּל